

Leif Albert Östling,

född 25 september 1945 i Luleå, civilingenjör och civilekonom. Mest känd som långvarig vd i Scania där han började arbeta redan 1972 och slutade 2012 för en position i koncernledningen för Volkswagen. Ordförande i Svenskt Näringsliv 2016 till 2017 då han avgick efter uttalanden om svensk skattepolitik. Hedersdoktor vid KTH och vid Luleå tekniska högskola.

LEIF ÖSTLING:

”FOLK ÄR SKATTETRÖTTA”

Han har gått från att vara framgångsrik näringslivs-**vd** till att bli en högprofilerad kommentator av ett samhälle som allt mer anses vara i en politisk och strukturell kris. I ett samtal med Skattebetalarnas **vd** diskuterar Leif Östling sin syn på offentlig sektor, skattetrycket och varför Scania startade en egen hälso-central.

Foto: Magnus Glans

”När det gäller produktion av tjänster är bristen på konkurrens den offentliga sektorns dilemma.”

”V

ad fan får jag för pengarna?”

Frågan uttalades i affekt, men orden har blivit bevingade och flera år efteråt kommer det fortfarande ofta fram människor till Leif Östling när han är ute på stan och säger saker som: ”Det du sa var jättebra. Det har vi haft på hjärtat länge.”

Leif Östling (LÖ): Även om uttalandet var ödesdigert för mig så har det lett fram till att fler pratar om vad vi får för skattepengarna än för några år sedan. Det är en väldigt sund och viktig diskussion.

Christian Ekström (CE): Visst är det befriande! Jag tycker mig nu se att allt fler inser hur höga våra skatter faktiskt är.

LÖ: Folk är skattetrötta. De flesta tror inte längre att det är mer skattepengar som krävs. De har

Leif Östling menar att miljödebatten fått något religiöst över sig. Det gäller även satsningen på höghastighetståg. ”Är det någon som tror att flyget går på fotogen, eller att man åker tåg, om 50 till 100 år? Kommunikationerna kommer att utvecklas precis som vilket annat område som helst.”

insett att politikerna inte har förmåga att lösa de strukturella utmaningarna inom vården, skolan och problemen med kriminaliteten. När skatterna ökar samtidigt som vårdköerna blir längre, oordningen ökar i skolan och våldet på gatorna, framför allt i förorterna, ständigt förvärras, så börjar denna insikt tränga in i de bredare folklagren.

CE: Jag har läst din bok *I backspeglarna* och lyssnat på ditt sommarprat i P1 från i somras där du talade om din tid på Scania. I slutet av 1980-talet växte frånvaron och personalomsättningen på företaget drastiskt, till 15–20 procent. Hur tacklade ni det problemet?

LÖ: Med våra 13 000 anställda beräknade vi att för varje procentenhet lägre frånvaro skulle vi kunna spara 50 miljoner kronor. Vi upptäckte också att frånvaron handlade mycket om långa väntetider på sjukhusen runt om i Södertäljetrakten. Därför inrättade vi en egen hälsocentral, Scaniahälsan, en öppenvårdsmottagning. I mitten av 00-talet hade vi lyckats krympa frånvaron till fyra procent och vi sparade hundratals miljoner årligen. 2005 fick jag ett samtal från ett irriterat landstingsråd som frågade hur vi hade råd med egen hälsovård. Jag beskrev kalkylen för henne. Hon svarade då att Scania hade krympt beläggningen på sjukhusen i området och frågade vad det var för fel på lite högre frånvaro. Så fungerar stuprörstänk i en planeekonomiskt driven vård. Utan köer minskar möjligheten att äska mer budgetpengar.

CE: Det är otroligt vad man kan åstadkomma med rätt incitament och styrmedel. Behöver den offentliga sektorns åtaganden bantas?

LÖ: Tittar man på Sveriges BNP så produceras 55 procent inom näringslivet och 45 procent inom det offentliga. Motsvarande relation i Holland är 90–10 utan att för den skull ha exempelvis sämre vård. Det tyder på att vi har alldeles för stor offentlig produktion av tjänster. De

måste outsourcas och privatiseras så mycket som möjligt för att bli effektivare. Jag har under årens lopp kunnat konstatera att hög sjukfrånvaro och hög personalomsättning alltid beror på dålig kvalitet och låg effektivitet. Det går hand i hand. Den offentliga sektorn har alla dessa problem och kommer vi inte till rätta med det kommer vi att få en skatterevolt.

CE: Ska det offentliga syssla med själva produktionen av tjänster? Eller borde det enbart sköta upphandling?

LÖ: När det gäller produktion av tjänster är bristen på konkurrens den offentliga sektorns dilemma. Alla planekonomiska verksamheter utan konkurrens dör med tiden. Det är märkligt att det över huvud taget finns någon som försvarar sådana system.

CE: I boken anar jag en kritik mot tjänstemannaväldet inom näringslivet, trots att du själv varit en del av det.

LÖ: Marcus Wallenberg sa nån gång att det gäller att hålla koll på direktörerna för det är så lätt att investera i sånt som är kul utan att tänka på kundvärde och att det är ägarnas pengar.

CE: Vad har du för tankar kring småföretagandet i Sverige?

LÖ: Det är viktigt med små- och medelstora företag eftersom de är ägarledda och långsiktiga. Det är också i de mindre företagen som jobben faktiskt har skapats de senaste åren. Därför behövs en gynnsam skattemiljö för små och medelstora företag så att de kan bildas och växa. Jag tror även att vi kommer att få se mycket mer av nätverksföretag inom ramen för **gig-ekonomi**.

” Kommer vi inte till rätta med offentlig sektor kommer vi att få en skatterevolt.

Leif Östling ser tecken på det offentliga systemets kollaps. Smygprivatisering av polisväsendet är det tydligaste exemplet. Sverige har i dag 40 000 väktare vilket är mångdubbelt fler än för 20 år sedan: "Poliser sitter på kontoren, men borde vara ute i verkligheten för de har befogenheter som inga andra. Men i stället lägger polisen kraft på att utbilda väktare."

CE: Många som tar steget till företagande blir förvånade över hur mycket skatt man betalar. Det kommer ofta som en överraskning. Hur kommer det sig?

LÖ: Det stämmer. Arbetsgivaravgiften är inget annat än skatt, men det är det många som inte förstår. En vanlig löntagare betalar 30 kronor per hundralapp men den egentliga skatten är minst det dubbla. På Scania satte vi arbetsgivaravgiften på lönebeskeden, men vi fick ett helsike med facken. De hatade det. Jag tycker det är en viktig uppgift för Skattebetalarnas Förening, att synliggöra och informera om hela skattetrycket.

CE: Under regeringen Reinfeldts första mandatperiod föreslog jag för dåvarande finansmarknadsminister Mats Odell att man skulle överföra arbetsgivaravgiften till lön och sedan ta ut den som skatt. Det vill säga ge hela svenska folket en bruttolöneökning på 32 procent och nettolöneökning på noll procent. Då skulle vi få en helt annan skattedebatt. En av hans medarbetare sade då att "det kan vi inte göra, folk skulle bli galna".

LÖ: Vi behöver få löntagarna i Sverige att förstå att de dolda skatterna är så mycket högre än den synliga skatten. Vi behöver ha en **Pomperipossa-debatt** igen. ■

Fotnot: Leif Östlings bok *I backspegeln* och är utgiven i höstas på Ekerlids förlag.

ORDFÖRKLARINGAR

GIG-EKONOMI

Fasta anställningar ersätts i större grad av tillfälliga "gig" (uppdrag) där fokus ligger mer på flexibilitet, effektivitet och spetskompetens än livstidsanställning. Aktörer i gig-ekonomin kallas gigare och gigsters vilket på svenska motsvaras av frilansare.

POMPERIPOSSA-DEBATT

Ett uppmärksammat inlägg i skattedebatten 1976 av författaren Astrid Lindgren då hon tvingats betala 102 procent i skatt på grund av en marginalskatteeffekt. Inlägget blev en orsak till att Socialdemokraterna förlorade makten vid riksdagsvalet samma år.